

I blickfånget: Philippe van Parijs

Basinkomst möjliggör ett rättvisare samhälle

Basinkomstpionjären Philippe van Parijs var nyligen i Stockholm. Han var inbjuden av Institutet för framtidsstudier i samband med att hans och Yannick Vanderborghts senaste bok med titeln *Basic Income - A radical proposal for a free society and a sane economy* släpptes.

Som ung småbarnspappa i början av 80-talet var Philippe van Parijs involverad i det nystartade gröna partiet i Belgien. Han hade bland annat uppdraget att ta fram hållbara lösningar på problemet kring arbetslöshet i landet.

- Som politisk filosof behövde jag hitta lösningar på problemet med arbetslöshet, inte bara på kort sikt utan även på lång. Detta utan att för den skull sträva efter ökad tillväxt i tron att bara det skapar jobb, för konstant tillväxt är galenskap.

Det var så idén till basinkomst föddes en dag 1982. Han fick genast gehör i olika kretsar. Sedan dess har han fortsatt det enträgnat arbetet med att förespråka basinkomst. År 1986 startade Philippe ett europeiskt nätverk kring basinkomst för akademiker och aktivister som 2004 blev världsomspännande. Han samlade dem han visste var positiva till idén och startade The Basic income European network (Bien). Förra året hade det europiska nätverket trettioårsjubileum.

Frihet för alla

Real freedom for all var titeln på Philippes första bok om basinkomst med en surfare på omslaget. Boken föddes ur en stor frustration och besvikelse efter ett möte med filosofen John Rawls som, trots att han starkt bejakade frihet, motsatte sig idén med basinkomst. Rawls slog fast att

människor som surfar i Malibu inte kan förvänta sig att samhället ska försörja dem. Under flera år arbetade Philippe med boken som gavs ut 1995 och fokus ligger just på att frihet handlar om att komma ut ur yrkeslivets fångenskap.

- De allra flesta tycker att frihet ska gälla för fler än för de rika i samhället. Att även fattiga har rätt till frihet. Men här är det viktigt att seriöst diskutera vad frihet faktiskt betyder. Även om alla besitter rätten till frihet saknar många den helt i praktiken då de saknar ekonomiska resurser.

Omfattande analys

Efter att Philippe arbetat med basinkomstbegreppet i 35 år är han en av de främsta experterna i världen på området. Boken *Basic income - A radical proposal for a free society and a sane economy* som precis getts ut är enligt flera bedömare den mest omfattande och gedigna bok som hittills skrivits i ämnet. Harvard University press ville genast ge ut den.

- Aldrig hittills har så mycket skrivits och debatterats om basinkomst som under 2016. Men det råder fortfarande en del begreppsförvirring, kunskapsluckor och historiska feltolkningar.

Boken är en heltäckande genomgång för alla som är intresserade av basinkomst och hur den enligt författarna kan implementeras på bästa sätt. Den belyser ett antal aspekter bland annat historiska fakta, politiska och



Foto: Philippe Colisne

På 1980-talet startade Philippe ett europeiskt nätverk kring basinkomst för akademiker och aktivister som 2004 blev världsomspännande.

ekonomiska analyser, feministiska frågor, praktiska problem samt tekniska lösningar och uträkningar. Som en av ledarna för det världsvida nätverket har Philippe hela tiden tillgång till den mest initierade informationen och forskningen.

Han tror att det behövs olika typer av människor och kompetenser för att ta basinkomstbegreppet från ord till handling. Visionärer, människor med driv och energi, tänkare samt politiker och fackliga ledare som har modet att ta politiskt ansvar. Samhällskostnaden är det enskilt mest negativa med basinkomst, svarar Philippe på frågan om han ser några negativa aspekter med att införa basinkomst.

- Det finns flera viktiga och brådskande frågor att reflektera över när det gäller basinkomst. Inte bara vad gäller långsiktiga mål utan också konkreta frågor kring detaljer i vad som är nästa steg. Inte minst frågan om vilken nivå av basinkomst som krävs.

Philippe van Parijs är väldigt tydlig när han talar om basinkomst. Det är något som alla i samhället ska ha rätt till oavsett socioekonomisk ställning. I Sverige liksom i flera andra länder har vi ett system med ekonomiskt bistånd och socialförsäkringar. Men han menar att det är viktigt att basinkomsten till skillnad mot tidigare nämnda är utan krav och motprestation och dessutom fri från stigma och skamkänslor.

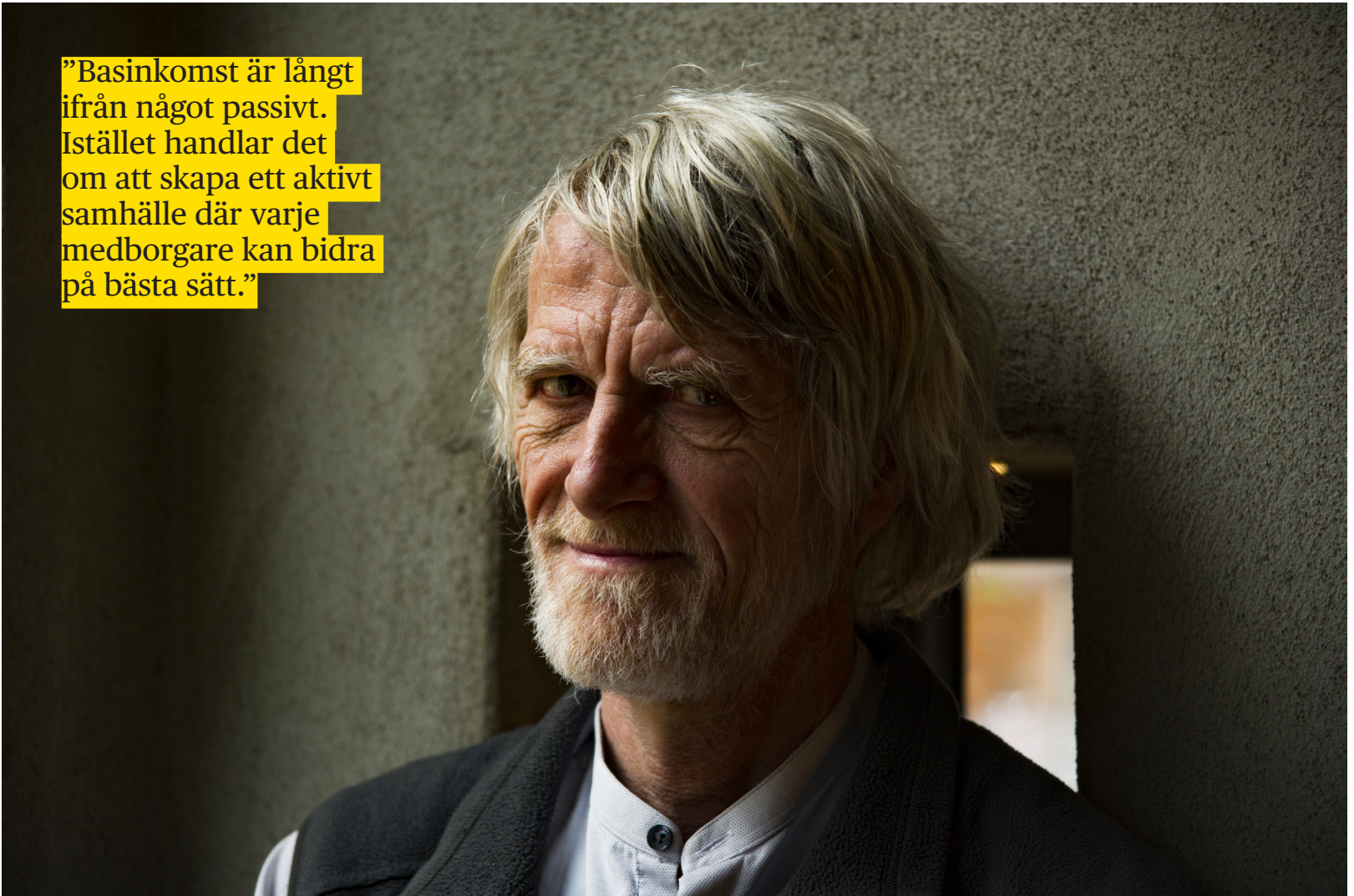
- Du kanske inte kan leva på basinkomsten men det är en trygghet som ger möjligheter att gå ner i arbetstid, tillbringa mer tid med barn, familj och vänner.

Gör dåliga jobb bättre

- Basinkomst möjliggör för fler människor att göra det som de tycker är meningsfullt. Och de flesta tycker inte att det är meningsfullt att bara ligga i soffan och titta på tv, de vill även bidra till samhället och göra det som de är bra på och tycker om.

Philippe menar att vi i dag har ett samhälle där många inte har möjlighet att fullfölja sin fulla potential för att de är fast i en anställning för brödfödan som inte sällan saknar innehåll och mening för dem. Andra står utanför

”Basinkomst är långt ifrån något passivt. Istället handlar det om att skapa ett aktivt samhälle där varje medborgare kan bidra på bästa sätt.”



Philippe van Parijs menar att det är viktigt att basinkomsten till skillnad mot dagens ekonomiska bistånd är fri från stigma och skamkänslor.

arbetsmarknaden och har fastnat i ett utanförskap och i en ständig jakt på nya arbetstillfällen.

- I och med att en basinkomst hjälper människor att göra vad som är mest meningsfullt för dem blir också samhället mer rättvist. I dag har vi en värld där somliga redan kan göra det som de älskar att utföra och njuta av livet, men de flesta lever inte så. En basinkomst skulle möjliggöra att även de mest utsatta i samhället skulle få större valmöjligheter och mer av den frihet de har rätt till.

Men trots att vissa arbeten är både ostimulerande och tunga behöver de utföras. I dag finns en stark diskriminering mellan bra och dåliga jobb som är omöjligt att förändra bara genom lagar och byråkrati. Istället menar Philippe att det finns tre möjligheter gällande mindre attraktiva arbeten.

- Det första alternativet är att arbetsmiljön förbättras radikalt. Det kan handla om att förbättra den fysiska miljön, skapa mer kreativitet och bättre medmänniska relationer på arbetsplatsen. Om detta inte är möjligt är det andra alternativet att ersätta arbetskraft med en robot eller an-

nan ny teknik. Om det inte heller är möjligt behöver det utgå ekonomisk kompensation och därmed höjs lönen till en skälig nivå.

Philippe van Parijs:

- är född 1951 och upp vuxen i Bryssel.
- studerade filosofi, juridik, politisk ekonomi, sociologi och lingvistik i Bryssel, Louvain, Oxford, Bielefeld och Berkeley. Han har doktorerat i samhällsvetenskap och filosofi.
- levde en tid i Kalifornien och Tyskland för att sedan återvända till Belgien.
- är professor vid ekonomifakulteten och i statsvetenskap vid Katholieke Universiteit Leuven, Belgien. Han är även gästprofessor vid Harvard Universitys filosofinstitution sedan 2004.

Philippe tror att basinkomst även kommer att hänga tätt samman med morgondagens stadsplanering och skapandet av en hållbar framtid.

- I dag lever allt fler i storstäder och den trenden ser ut att fortsätta. Vi behöver börja planera städer så att bilarna försvinner från stadskärnorna och istället skapa utrymme och platser för barn att leka och vuxna att umgås och mötas både informellt och formellt.

Han tror att det i sin tur skulle leda till en helt annan relation mellan vuxna. Människor skulle börja prata och lära känna varandra, samarbeta med grannar, lita på varandra i större utsträckning.

- En basinkomst möjliggör för många att skära ner på arbetstiden och istället ha tid att mötas, leva mer socialt, engagera sig i frivilligarbete och bidra till sitt närområde.

Livslångt lärande

Ytterligare en viktig aspekt Philippe tror att basinkomst skulle leda till är livslångt lärande. Det handlar om att livet igenom fortsätta inhämta kunskap och studera

på universitet och högskola, men även inhämta kunskap på ett mer informellt sätt genom studiecirklar, intresseföreningar och lärande mellan generationer där yngre lär äldre och vice versa.

Philippe säger med eftertryck att Sverige är ett land som många beundrar, mycket på grund av att det är en välfärdsstat. Det finns ett hopp om att Sverige kommer att visa vägen framåt när det gäller basinkomst, där andra länder sedan kan följa.

- Basinkomst är långt ifrån något passivt. Istället handlar det om att skapa ett aktivt samhälle där varje medborgare kan bidra på bästa sätt. Att människor får möjligheten att hela tiden utvecklas vidare, få mer tid till sina barn och ha mer tid till att bidra till det gemensamma. Dessutom motverkar basinkomst utbrändhet vilket bidrar till att människor kommer att kunna arbeta längre i livet. Basinkomst möjliggör ett aktivare, mer rättvist och mer intelligent samhälle.